

*З ПОНДІВ,
КОЛЕКЦІЙ,
РІДКИСНИХ
ВИДАЖЬ*

**УКРАЇНСЬКИЙ ПЕРЕКЛАД ЗБІРКИ
ПЕРЕДВЕЛИКОДНІХ ВЕЛИКОПОСТНИХ ПІСНЕСПІВІВ**

Постова Тріодь містить у собі змінні молитви для днів, підготовчих до Великого Посту, починаючи з неділі Митаря і Фарисея, і для днів самого Великого Посту, тобто Чотиридесятниці і Страсного Тижня, коли співаються трипісневі, або неповні канони, що складаються не із дев'яти пісень, а з трьох, іноді чотирьох, а то й двох пісень. Від канонів трипісневих і походить назва Богослужебної книги "Тріодь", а саме, двох грецьких слів: *treis* – три і *odi* – пісня, тобто трипіснець. Із епіграфа Тріоді, вміщеного перед синаксарієм (грецьке слово *sinaksis* значить збірник), творець синаксаря в неділю Митаря і Фарисея каже: "Перший же із усіх задумав ці, так скажу, три пісні на прославлення, думаю, святої і Живо-творчої Тройці великий творець Косьма".

Своїм складом Постова Тріодь подібна до Октоїха, але відрізняється від нього змістом своїх пісень і неповнотою буденно-тижневих канонів. До складу Постової Тріоді належать тексти різних піснетворців, кількістю близько 20. Найвизначніші з них належать до VIII і IX століття: Андрій Критський, Косьма Маюмський, Іоан Дамаскин, Йосиф, Феодор і Симеон Студити, імператор Лев Мудрий, Феофан Начертаний та ін. Ці пісенні твори, як свідчить перший синаксар Постової Тріоді, були зібрані Феодором і Йосифом Студитами; правда, і після них Постова Тріодь поповнювалася у своєму складі до XIV віку.

Зміст молитов і співів Постової Тріоді являють собою не тільки для ревнителів церковного співу, але й для кожного благочестивого християнина найулюбленіший і найцінніший скарб духовний із усього кола церковних молитов і співів. Заклик до суворого посту й молитви, покаєння й всепрощення, смирення, терпіння й любові становлять основний зміст Постової Тріоді. Одушевленість постових Богослужінь, зворушливість постових наспівів церковних пісень, оповитий серпанком жалоби вигляд Божого Храму відбивають усе це і викликають глибинні переживання людської душі, готової виконати встановлені Церквою приписи для очищення свого. Який незбагнений комплекс почуттів, яке багатство непередаваних словами настроїв і переживань створюють ці постові церковні відправи! Блаженна та православна душа, що може сповнюватися тим особливим почуттям молитовного і благосного настрою, коли під час постових відправ священник повторює повні розчулення слова молитви Єфрема Сиріна: "Господи і Владико життя мого", або залунає спів великого страдника України А. Веделя: "Покаяння відкрий мені двері, Життядавче", "На ріках Вавилонських", як також співи наших безсмертних композиторів Д. Бортнянського, прот. П. Турчанинова: "Великий ка-

нон Андрія Критського”, “Нехай стане молитва моя” та ін. Незрівнянний своєю красою і простотою церковно-образний текст постових відправ служив благодією основою, на якій із початком християнства на Україні-Русі став утворюватися і постовий український спів. Побожна душа Українського Народу породила, віками удосконалювала його, а геній того народу прибрав у високомистецькі форми. Безіменні зачинателі Київського знаменного наспіву, монахи Києво-Печерської Лаври, Артем Ведель, Дмитро Бортнянський, прот. Петро Турчанин були тими неповторними творцями українських постових церковних співів, що лишали по собі неоціненний скарб високої церковної культури чудесної музичної краси. Вони свідчать про побожність українського народу, глибину і багатство релігійних почуттів його.

Невимовний жаль бере, що цей творчий процес віками лихоліття, яке переживала Україна, переривався і занепадав. І тільки на зорі Відродження Української Автокефальної Православної Церкви цей священний подвиг по спроможності почали продовжувати і доповнювати новітні українські творці: прот. К. Стеценко, О. Кошиць, П. Гончарів, прот. Гр. Павловський та інші.

Переклад Постової Тріоди українською мовою виконав проф. В. Завітневич, а остаточну редакцію його встановляла Комісія видання Богослужбених книг Науково-Богословського Інституту УПЦ в США, в якій, разом із перекладачем В. Завітневичем, брали участь члени Інституту, Протопресвітери: Ф. Кульчицький, А. Селепина, С. Гаюк (д-р), П. Фалько, І. Данилевич, прот. П. Мелех (він же багато потрудився над коректурою цієї книги) і проф. І. Паливода. В основі цього перекладу були: Постова Тріодь церковнослов'янською мовою, переклад Біблії російською мовою видатного знавця єврейської мови проф. Д. Хвольсона, переклад українською мовою П. Куліша і І. Нечуя-Левицького і всі дотеперішні переклади Біблії українською мовою, а також сучасні переклади Постової Тріоди в рукописах *.

* З передмови до видання “Постової Тріоди” українською мовою, здійсненого Науково-Богословським Інститутом Української православної церкви в Сполучених Штатах Америки, 1976 р.

Надія Пазяк

МАЛОВІДОМА СТАТТЯ МАТВІЯ НОМИСА ПРО КРАШАНКИ

Щеодавно минуло 175 літ від дня народження Матвія Симонова (Номиса) (1823–1901), за словами сучасників, одного з найкращих знавців народного життя на Лівобережжі, співця старосвітської України. Його відома етнографічна розвідка “Крашанки в старовину”, про яку тут піде мова, присвячена стародавнім народним іграм з крашанками на Великдень. Стаття належить до останніх праць Номиса, створених у період його співпраці з часописом “Кіевская старина”, і надрукована там же, у № 4 за 1898 рік (с. 9–10).

Народні ігри з крашанками становлять цікаву особливість великодніх звичаїв, безсумнівно, дуже давню, таку ж давню, як і самі крашанки. Це — невід’ємна частина життя нашого народу з далеких тисячоліть. Численні легенди про виникнення крашанок і писанок пов’язані з життям Спасителя, однак вони належать уже до пізнішого часу. Не осягаючи всієї глибини питання про походження крашанок, відзначимо тільки, що вони мали існувати ще в часи праарійської єдності¹, до виникнення ряду легенд про рахманський великдень². Фарбування яєчок мусило мати ма-